

Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Alena Bendová

Vypracoval:

Martin Klepárník

Brno 2017

Na této stránce bude vložen originální formulář Zadání bakalářské práce.
Vystavený, podepsaný a orazítovaný formulář Vám připraví vedoucí bakalářské
práce před jejím svázáním.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci: **Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu**

vypracoval samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědom, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně, dne

Podpis

Rád bych poděkoval panu magistru Vyleťalovi a paní magistře Bendové za vedení
mojí bakalářské práce a věcné připomínky. Dále patří mé velké díky mojí rodině,
především mé drahé manželce za oporu a důvěru při psaní této práce.

Abstrakt

Tématem bakalářské práce je vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu. Hlavním cílem práce je rozbor pedagogických dokumentů ke studiu odsouzených ve výkonu trestu. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Cílem teoretické části je pomocí odborných publikací a zákonů České republiky zjistit, jaké studium je odsouzeným nabízeno. Hlavním bodem této části je přiblížit problém vzdělávání odsouzených v rámci celé České republiky. Metodami použitými pro zpracování teoretické části bude analýza dokumentů a následná syntéza a komparace získaných informací. Vstupní fází pro praktickou část je charakteristika vzdělávání odsouzených ve věznici Kuřim. Práce se zaměřuje na vznik vzdělávacího střediska obor Práce ve stravování věznici Kuřim. Podrobnější informace o projektu Vznik vzdělávacího střediska Kuřim byly získány rozhovorem s vedením věznice, z písemného materiálu, a především ze školního vzdělávacího programu. Cílem této fáze je popsat náležitosti a podmínky vzniku vzdělávacího střediska ve věznici. K závěru praktické části se zabývám srovnáním hlavních pedagogických dokumentů, které jsou důležité pro existenci vzdělávacích oborů ve věznici. Práce srovnává školní vzdělávací program pro odsouzené se školním vzdělávacím programem běžné střední školy. Hlavním přínosem práce je osvětlení problematiky středoškolského vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu.

Klíčová slova

Odsouzený, Program zacházení, speciální pedagog, školské vzdělávací středisko, Vězeňská služba ČR, vzdělávání ve výkonu trestu, školní vzdělávací program.

Abstract

The topic of this bachelor's thesis is the education of convicted offenders serving a sentence. The main objective of this thesis is the analysis of pedagogical literature pertaining to the study of convicts in the duration of their sentence. This thesis is divided into a theoretical and a practical section.

The objective of the theoretical section is to determine what sort of education and training is available to convicted offenders, using expert publications and the laws of the Czech Republic. The main point of this section is to make the issue of convict education more accessible in the context of the Czech Republic. The methods used in this section are going to be the analysis of documentation and the subsequent synthesis and comparison of the information obtained therein. The first phase of the practical section deals with the characteristics of the education of convicts at the Kuřim prison. The thesis is focused on the development of the creation of the Kuřim education center for the Food services. More detailed information regarding the creation of the Kuřim education center was gained from an interview with the prison management, from written materials, and most importantly from the school education program. The objective of this phase is to describe the factors and conditions of the creation of the education center in the prison. Towards the conclusion of the practical section I deal with the comparison of the major pedagogical documentation which are essential to the existence of education programs in the prison. The thesis compares the school education program for convicts with that of a regular secondary school. The main contribution of this thesis is the illumination of the issue of secondary school education of convicted offenders serving sentences

Keywords

Convicted offender, Treatment program, special education professional, education center, Prison Service of the Czech Republic, education during serving sentence, education program

Obsah

1	Úvod	10
2	Cíle bakalářské práce	12
2.1	Cíle teoretické části práce	12
2.2	Cíle praktické části práce	12
3	Materiál a metodika zpracování	13
3.1	Materiál a metodika zpracování teoretické části práce.....	13
3.2	Materiál a metodika zpracování praktické části práce.....	13
4	Vzdělávání odsouzených	14
4.1	Minulost ve vězeňském vzdělávání.....	14
5	Druhy vzdělávání	18
5.1	Formální vzdělávání.....	18
5.1.1	Zapojení odsouzených do celoživotního vzdělávání	19
5.2	Neformální vzdělávání	21
6	Praktická část-vzdělávání odsouzených ve věznici Kuřim	23
6.1	Podmínky pro vzdělávání odsouzených.....	23
6.2	Vzdělávací středisko věznice Kuřim	25
6.2.1	Cíle školícího střediska Kuřim-studium	27
6.2.2	Srovnání ŠVP školícího střediska Kuřim s ŠVP běžné SOŠ stejného oboru	28
6.2.3	Všeobecné předměty - výsledky vzdělávání.....	33
7	Diskuze	38
8	Doporučení pro pedagogickou praxi	39
9	Závěr	40
10	Seznam použité literatury	41

Seznam obrázků

**Obr. 1 Praktická zkouška odsouzených Zdroj: archiv vscr.cz/věznice
Kuřim**

24

Seznam tabulek

Tab. 1	Členění odsouzených dle nevyššího dosaženého vzdělání	
	Zdroj: Statistika, 2016, web	17
Tab. 2	Učební plán Zdroj: (ŠVP 65-51-E/02 ,2014,s.18)	33

1 Úvod

Bakalářská práce je zaměřena na popis, hodnocení a srovnávání získání středškolského vzdělání odsouzených k odnětí svobody. Práce popisuje, jakým způsobem se mohou odsouzení vzdělávat v českých věznicích. Jaké typy vzdělávání a kurzy české věznice odsouzeným nabízejí. Blíže se zaměřuje na vzdělávání odsouzených ve věznici Kuřim.

Kýr, Řeháček, Gonsa, (1991, s.35) mají následující pohled na důležitost vzdělání vězňů „*V moderním vězeňském režimu a v osobní výchově každého vězně hraje vzdělávání jednu z klíčových rolí.*“ Vzdělání je důležité pro život každého člověka, aby se mohl uplatnit na trhu práce a snáze se začlenit do společnosti. Z tohoto důvodu ve věznicích pomáhají odsouzeným získat rekvalifikační kurz, či výuční list. Rozšířením vzdělání tak umožňují vězňům snáze získat práci.

V sedmi zemích Evropy (Velká Británie, Francie, Německo, Španělsko, Holandsko, Finsko a Řecko) byl v roce 1996 zaveden společný mezinárodní penologický projekt New Choices (Hála, 2006, s. 131). Tento projekt se zabýval především tím, jak zlepšit celkové znovuzачlenění odsouzených osob do společnosti. Na základě projektu bylo zjištěno, že mnohem lépe se začleňují ty osoby, které jsou schopny se po návratu z pobytu ve vězení samostatně uživit - tedy získat práci. New Choices kladl důraz na vzdělávání odsouzených, aby získali profesní kvalifikaci a tím se eliminoval jejich opětovný návrat do věznice.

Výsledkem projektu bylo zjištění, že získání vzdělání bohužel není absolutní výhodou pro vězně. Při následné možnosti využití nově nabytých znalostí, schopností a dovedností často nevědí, kde kvalifikaci využít.

Hlavním důvodem problému je, že jen malé procento zaměstnavatelů najme odsouzeného člověka. Projekt New Choices prokázal, že čím více a lepší vzdělání odsouzený získá, tím si zvyšuje šanci na následné získání pracovního místa, protože bude mít více příležitostí. Pokud odsouzený bude mít více výučních listů či rekvalifikačních kurzů, má větší možnost přesvědčit budoucího zaměstnavatele o svých schopnostech a tím předvést, proč by ho měl zaměstnavatel zaměstnat a přehlídnout fakt, že byl odsouzený trestán odnětím svobody.

Práce popisuje možnosti studia odsouzených v českých věznicích, nejpodrobněji se zaměřuje na věznici Kuřim a její školící středisko. Nová situace z věznice Kuřim nastala od září 2014, kdy je možné zde získat výuční list ve Stravovacím oboru.

Bliže se v této části zaměřuji na popis, rozebírání a především srovnávání pedagogických dokumentů pro vzdělávání odsouzených.

Toto téma jsem si vybral z toho důvodu, že s odsouzenými pracuji. Vidím, jak život ve vězení vypadá a také, jak odsouzení k životu přistupují. Jelikož jsem s nimi v každodenním kontaktu, mám přehled o tom, jak se staví ke vzdělávání a to nejen v jejich životě mimo mříže věznice, ale také během odpykávání trestu odnětí svobody.

Bakalářskou práci dělím do dvou teoretických kapitol, které mají další dílčí podkapitoly a další zásadní částí je část praktická.

2 Cíle bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je náhled do vzdělávání odsouzených v českých věznicích. Především možnosti odsouzených k získání vyššího vzdělání než vzdělání, se kterým nastoupili výkon trestu.

2.1 Cíle teoretické části práce

Cílem teoretické části je popsat náležitosti a podmínky pro vzdělávání odsouzených v českých věznicích. Ukázka zákonů, které umožňují odsouzeným získat lepší vzdělání. Popis možností studia a rekvalifikací, které české věznice odsouzeným nabízejí.

2.2 Cíle praktické části práce

Pozornost je věnována vzdělávání odsouzených ve věznici Kuřim, kde mají odsouzení možnost získat výuční list v oboru Práce ve stravování.

Hlavním cílem praktické části je analýza ŠVP 65-51-E/02 Práce ve stravování, se zaměřením na srovnání ŠVP s běžnými středními školami stejného oboru.

Dílčí cíl praktické části je popis života za mřížemi studujícího odsouzeného ve věznici Kuřim.

3 Materiál a metodika zpracování

3.1 Materiál a metodika zpracování teoretické části práce

Téma vzdělávání ve věznicích ještě není zcela prozkoumané, při hledání dostupných informací není příliš velký výběr. Další inspirací pro toto téma byly jiné bakalářské a diplomové práce, které vycházely ze stejné literatury, zákonů a internetových zdrojů. Při své práci jsem využíval informací z odborných publikacích, zákonů České republiky, internetových zdrojů, především oficiálních stránek vězeňské služby.

Metodikou teoretické části je analýza a syntéza teoretických poznatků z odborných zdrojů. Analýza je využita při získávání jednotlivých informací z různých odborných publikací a dalších zdrojů.

3.2 Materiál a metodika zpracování praktické části práce

Materiálem praktické části jsou především písemné podklady pro vznik samostatného vzdělávacího střediska ve věznici Kuřim. Zákony, které upravují vznik vzdělávacího střediska. Zásadní jsou především školní vzdělávací programy pro věznici a střední odborné školy.

V praktické části se používá především metoda srovnávání důležitých dokumentů.

4 Vzdělávání odsouzených

4.1 Minulost ve vězeňském vzdělávání

Počátky vězeňského školství u nás sahají do dob Rakouska- Uherska. Za průkopníka je považován páter František Josef Řezáč, který působil jako duchovní ve Svatováclavské věznici v Praze. V 50 letech 19. století vznikl moderní penitenciální systém vzdělávání ve věznicích. Školní vzdělávání bylo povinné pro mladé trestance ve věku 14 až 21 let pro negramotné a pologramotné do věku 35 let. K návštěvě školy mohli být připuštěni i starší trestanci, jestliže ukázali, že jsou schopni výuky. Vedle elementárního vyučování směřujícího k doplnění znalostí základní školy, existoval i vyšší stupeň, zaměřený na získání praktických dovedností v určitém oboru. Zde se řídili osnovami platnými pro veřejné učňovské školy. Bylo možné absolvovat celou řadu kurzů nebo získat výuční list bez udání místa, kde byl vystaven. Výchovnou a vzdělávací činnost obstarávali ústavní učitelé a duchovní. Tento systém platil až do roku 1981, kdy došlo ke změnám ve vzdělávání (Kýr, 2012, web).

V roce 1981, po dohodě Ministerstva školství a Ministerstva spravedlnosti bylo zřízeno střední odborné učiliště Sboru nápravné výchovy a od roku 1983 bylo zařazeno do sítě školských zařízení. Střední odborné učiliště se členilo na ředitelství a místní odloučená pracoviště (Kýr, 2012, web).

S reformou českého vězeňství byly zpracovány koncepce vzdělávání podle zkušenosti ve vyspělých zemích.

Mezi základní koncepce patří:

- udělit vzdělávání stejný status jako pracovnímu zařazení
- realizovat vzdělávání ve všech věznicích
- zřizovat kurzy pro získání nebo rozšíření kvalifikace
- realizovat vzdělávání v rozsahu základní školy
- modernizovat a rozšířit nabídku učebních oborů

(Koncepce vzdělávání.., web).

2.2 Vzdělávání odsouzených

V České republice je v současné době 22 481 jedinců, které soud zbavil svobody. Podle platného zákona z roku 1999 je pro odsouzené zákonná povinnost v průběhu výkonu trestu pracovat. Výjimku tvoří starobní důchodci a jedinci, kterým to nedovoluje zdravotní stav. Do aktivit, které nahrazují klasické pracovní zařazení, patří vzdělávání (Statistika, 2016, web).

Vzdělávání či zaučení odsouzených k získání potřebných pracovních návyků je zaměřeno především na zabezpečení kvalitního výkonu pracovních činností výrobních i vnitřních provozů Vězeňské služby. Ze všech odsouzených, kteří jsou zapojeni do pracovního režimu, je pouze 6% zařazených do denního studijního programu. Střední odborné učiliště Vězeňské služby (je zřízeno jako jedna instituce) sdružuje tři typy škol:

- střední odborné učiliště
- učiliště pro žáky s nedokončenou základní školní docházkou
- odborná učiliště pro žáky speciálních škol

(Bajcura, 2004, s. 315).

V České republice je ústavou zaručeno právo na vzdělání. Toto právo je zakotveno v článku 33 Listiny základních práv a svobod, kde je stanoveno:

(1) Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.

(2) Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách.

(3) Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem; na takových školách se může vzdělání poskytovat za úplatu.

(Legislativa, web)

Ve věznici Kuřim vznikl nový program na vznik samostatného oddělení mladých odsouzených. Generální ředitel VS ČR Petr Dohnal uvádí „Cílem tohoto programu je, aby tito mladí lidé byli schopni se po propuštění úspěšně a plnohodnotně zařadit do společnosti a dál nepáchali trestnou činnost. Je proto důležité, aby byli odděleni od skupin odsouzených, kteří za sebou mají několikanásobnou trestnou činnost, protože v těchto případech hrozí tzv. „kriminální infekce“ a díky tomuto vlivu se stává, že odsouzení mladí lidé vnímají páchaní trestné činnosti jako běžný jev. Zároveň budou procházet i vzdělávacími programy, které jim umožní lépe se uplatnit na trhu práce po výkonu trestu“ (Dohnal., 2012, web).

„Mladí odsouzení budou zařazeni do výchovného programu, který je zaměřen na eliminování negativního vlivu vězeňského prostředí, motivaci mladých dospělých odsouzených ke změně životního stylu, získávání náhledu na trestnou činnost vedoucí k eliminaci trestné činnosti získávání a rozvoji pracovních dovedností a návyků. Součástí programu budou rekvalifikace“ (Dohnal, 2012, web).

Zákon 169/1999 sbírky pojednávající o výkonu trestu odnětím svobody nařizuje: „S odsouzenými ve výkonu trestu se musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví a pokud to doba výkonu trestu umožní, podporovaly se takové postoje a dovednosti, které odsouzeným pomohou k návratu do společnosti a umožní vést po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem“ (Legislativa, 1999, web)

Vágnerová (2012, s. 808) vidí problém v tom, že „kriminální recidivisté mívají nižší vzdělání. Obvykle jim chybí jakákoliv profesní kvalifikace a jsou častěji příslušníky nižší sociální vrstvy, respektive nějaké menšiny.“

Právě proto může být absolvování studia vězni zásadní. Fischer (2006, s. 110) se o vzdělávání odsouzených vyjadřuje takto: „Hlavní cíl vzdělávání spočívá ve zvýšení pravděpodobnosti následné reintegrace delikventního jedince do společnosti, v zlepšení úrovně jejich morálních vlastností a v korekci jejich chování do sociálně přijatelných, nebo dokonce požadovaných forem.“

Učení se je nekonečný proces v životě každého z nás. „Každý dosažený stupeň vzdělání je jenom předběžný, člověk má mít možnost se po celý život zdokonalovat, má ale i povinnost to činit. Jinak mu hrozí, že nezvládne rychle se měnící podmínky vlastního života. Vzdělávání dospělých se začíná přeměňovat v permanentní, celoživotní proces učení“ (Beneš, 2000, s. 22).

Z tohoto tvrzení můžeme říci, že odsouzení ve výkonu trestu by měli mít přinejmenším morální povinnost se vzdělávat a zdokonalovat se ve svých schopnostech, aby po skončení výkonu trestu byli schopni zařadit se do společnosti a získat zaměstnání. Tím se zvyšuje pravděpodobnost života bez trestných činů. Pokud odsouzený má pouze základní nebo žádné vzdělání, dá se předpokládat, že recidiva bude vyšší, než u toho odsouzeného, který má odborné vzdělání a tím má vyšší možnost uplatnit se na trhu práce, čímž se lépe socializuje.

Členění odsouzených dle nejvyššího dosaženého vzdělání (údaje k 31. 12. 2013) vzdělání muži, ženy celkem v %

Členění odsouzených dle nejvyššího dosaženého vzdělání

Tab. 1 Členění odsouzených dle nejvyššího dosaženého vzdělávání
Zdroj: Statistika, 2016, web

vzdělání	muži	ženy	celkem	celkem v %
nezjištěno (cizinci), neuvedeno	239	13	252	1,34%
zvláštní škola	420	43	463	2,46%
bez základního vzdělání	30	15	45	0,24%
nedokončené základní	320	34	354	1,88%
základní vzdělání	7794	660	8454	44,85%
vyučení bez maturity	6768	283	7051	37,41%
vyučení s maturitou	437	21	458	2,43%
středoškolské vzdělání bez maturity	97	14	107	0,57%
středoškolské všeobecné vzdělání s maturitou	214	37	251	1,33%
středoškolské odborné vzdělání s maturitou	1003	125	1128	5,92%
vyšší odborné	12	4	16	0,08%
vysokoškolské vzdělání - bakalářské	50	9	59	0,31%
vysokoškolské vzdělání - magisterské	61	4	65	0,34%
vysokoškolské vzdělání - inženýr	103	13	116	0,62%
vysokoškolské vzdělání - doktorské	24	7	31	0,16%
Celkový součet	17568	1282	18850	100%

Výsledky v tabulce vykazují, že největší procento odsouzených má pouze základní vzdělání. Těsně za základním vzděláním jsou odsouzení s výučním listem. Ostatní školy jsou vykázány již v nízkých procentech. Výsledky ukazují, že s vyšší mírou kvalifikace klesá míra kriminality.

Z toho vyplývá, že je opravdu důležité podporovat odsouzené k lepšímu vzdělávání, aby měli po výkonu trestu větší možnosti získat stálé zaměstnání.

5 Druhy vzdělávání

Vzdělávání odsouzených se rozděluje na formální a neformální.

5.1 Formální vzdělávání

Formálním vzděláváním se rozumí vzdělávání, kterým odsouzený získá výuční list, potvrzení či osvědčení.

Základní pravidla o vzdělávání odsouzených určuje vyhláška č.345/1999Sb., která obsahuje:

(1) Vzdělávání odsouzených je součástí programů zacházení s odsouzenými. Vzdělávání zajišťují zpravidla odloučená pracoviště středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště. Ve věznicích, v nichž nejsou zřízena odloučená pracoviště středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště, zajišťuje vzdělávání odsouzených oddělení výkonu trestu (oddělení výkonu vazby a trestu).

(2) Z dokladů o vzdělávání odsouzených nesmí být patrné, že byly získány ve výkonu trestu. Odsouzení, kteří nedokončí studium v době výkonu trestu, mají právo studium dokončit v příslušné škole (Legislativa, 1999, web).

Vzdělávací aktivity se soustřeďují především na umožnění odsouzeným dokončit docházku základní, popřípadě speciální školy. Snaží se také odstranit výukové zanedbanosti u negramotných odsouzených. Dále umožňuje odsouzeným vyučit se a zaučit se ve vybraných oborech, navštěvovat kurzy pro zvýšení nebo rozšíření kvalifikace v dělnických profesích, navštěvovat rekvalifikační kurzy a studovat na střední škole (Fischer, 2006, s. 111).

Formální vzdělávací aktivity probíhají zejména pod záštitou Středního odborného učiliště Vězeňské služby České republiky, které bylo rozhodnutím Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČR s účinností od 20. června 1996 zařazeno mezi školy České republiky. Školu již dříve zřídilo Ministerstvo spravedlnosti. Tímto legislativním aktem získala škola možnost vydávat celostátně platná vysvědčení a výuční listy, stejně jako ostatní školy.

Střední odborné učiliště vězeňské služby sídlí v Praze 4 a disponuje odloučenými pracovišti – školskými vzdělávacími středisky v těchto věznicích:

- • Věznice Opava,
- • Věznice Pardubice,
- • Věznice Plzeň,
- • Věznice Rýnovice,
- • Věznice Světlá nad Sázavou,
- • Věznice Valdice,
- • Věznice Všehrady

(Věznice..., web)

Nejnavštěvovanějším oborem (u mužských odsouzených odnětí svobody) je především obráběč kovů. Po něm následuje strojírenská výroba, elektrotechnika, stavební výroba, zpracování dřeva, společné stravování.

Ženami nevyhledávanějším oborem je výroba konfekce.

Kromě získání oborového výučního listu, lze získat také maturitní vysvědčení. Maturitní vzdělání se provozuje především ve věznici Praha Ruzyně, Hradec Králové a Ostrava.

Ve věznici Kuřim probíhá mnoho rekvalifikačních kurzů. Pro jejich zajištění vedení věznice navázalo spolupráci se Středním odborným učilištěm tradičních řemesel, s.r.o., Střední 59, Brno. V minulosti to byly rekvalifikační kurzy jako: pánský holič, malíř-natěrač, montér suchých staveb. Délka hodinového fondu vzdělávacího programu činila 308 hodin - z toho:

- teoretická část 20 hodin,
- praktická část 280 hodin,
- závěrečné přezkoušení 8 hodin.

Kurz bývá ukončen závěrečnou zkouškou. Závěrečná zkouška se skládá z části praktické i teoretické (Rekvalifikační kurzy, web).

5.1.1 Zapojení odsouzených do celoživotního vzdělávání

Nový projekt, který vznikl v roce 2003 s názvem Grundtwig 2 EPLLA vytvořili zástupci zemí: Itálie, Česká republika, Malta, Portugalsko, Dánsko a Severní Irsko. Hlavním cílem projektu je zmírnit izolaci, v níž se vězni nacházejí, posílit součinnost mezi vězeňskými strukturami a institucemi, jejichž cílem je vytvořit přímé spojení mezi společnostmi a vězňem (EPLLA, 2004, s.2).

Specifickým cílem je zapojení vězňů do celoživotního vzdělávání, kterému předchází zjištění a ověření jejich základních dovedností. Přimět vězně zabývat se záležitostmi jako je zdraví, životní styl, životní prostředí a práce.

Vzdělávání bude předcházet příprava školitelů, pedagogů a sociálních pracovníků, za účelem zpřístupnit a přiblížit vzdělávání vězňům (EPLLA, 2004, s. 3).

Hlavní výzvou projektu bylo přimět evropskou společnost k upření zájmu na jedince nacházející se ve vězení a podporovat celospolečenskou solidaritu, která by byla schopna předejít deviacím a společenskému vytěsnění vězňů (EPLLA, 2004, s. 3).

V České republice si odsouzení v rámci projektu EPLLA (Engaging of Prisoners in Life-Long Learning Activities) mohli zvýšit svou kvalifikaci studiem na Ekonomicko-správní fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Studium probíhá formou celoživotního vzdělávání, na bázi kreditového systému, což účastníkům studia umožňuje získávání kreditů použitelných v diplomovém studiu v rámci akreditovaných studijních programů. Nabídka pro studium platí pro všechny odsouzené, umístěné ve věznicích v České republice.

Podmínky ke studiu jsou:

- ukončené středoškolské vzdělání s maturitou,
- zařazení v dozoru nebo ostraze,
- dlouhý trest (pro školní rok 2008/2009 konec trestu nebo lhůty podmíněného, propuštění nejdříve za dva roky, tj. v roce 2010),
- dobrý zdravotní stav,
- úhrada školného (podle oboru 15.000-20.000,- Kč za semestr, t.j. celkem až 80.000,- Kč za celé studium),
- kladné hodnocení a doporučující stanovisko kmenové věznice,
- umístění pro výkon trestu do Vazební věznice v Brně

(EPLLA, 2008, web)

Tento projekt neustále pokračuje studiem dalších odsouzených na VŠ.

5.2 Neformální vzdělávání

Neformálním vzděláváním jsou aktivity vedené personálem věznice (vychovatelé) nebo někdy i přímo vězni. Tyto aktivity přirovnáváme spíše k aktivitám zájmovým.

Základním účelem neformálního vzdělávání je převýchova odsouzeného a maximálně nejvyšší stupeň jeho resocializace. Pro tyto účely věznice pracuje s odsouzenými za pomoci socializačních programů a terapie. Do tohoto programu spadá i setkávání se s nekriminálními přáteli, rodinou, či duchovními církvě.

Mezi neformální aktivity patří například:

- základy práce na PC,
- kurzy vaření,
- kurz motorové pily a křovinořezu.

Odsouzeným by měla být umožněna výchova a vzdělání, které by mělo zahrnovat základní vzdělání, odbornou výchovu, různé kulturní a tvořivé činnosti, jako je například hudební skupina a její vystoupení pro veřejnost. V tvořivé činnosti se mohou zabývat šitím panenek pro dětské domovy a nemocnice, tvorbou loutek pro děti, práce se dřevem. Další výchovnou činností je sport, z něhož nejoblíbenější je fotbal, nohejbal, florbal, šipky, atletický kroužek. Každý odsouzený má také právo navštěvovat vězeňskou knihovnu, ve které si může zapůjčit beletrii nebo dokonce i vědecky zaměřenou literaturu a zejména literaturu z oblasti práva. Nechybí ani Bible. Žádná z literatur však nesmí obsahovat násilnický text. Při těchto aktivitách na odsouzené dohlíží speciální pedagog. Jeho hlavním úkolem je práce s odsouzenými, zajišťuje pro ně aktivity, na které mají ze zákona právo a které mají vést k jejich sociálnímu napravení.

Ve věznici Nové Sedlo vznikl projekt „*Život po vězení*“, který vytvořil kurz právního minima a poradenství k řešení zadluženosti a finanční gramotnosti. Dalším motivačním programem byl program, „*Získej zaměstnání*“. Tento kurz cíleně posunoval odsouzené k řešení životních situací a ke změně zažitých nekonstruktivních vzorců chování a posilování dovedností pro získání a udržení si zaměstnání. Rekvalifikační kurz nebyl o tom, že odsouzení získali odbornou způsobilost k určité činnosti, ale snahou lektora bylo zejména otevřít širší pohled, kde se po výkonu trestu uplatnit na trhu práce. Kurz odhalil jeden z vážných problémů - nízkou in-

formovanost odsouzených o možnostech, jak se vrátit ke smysluplné práci, která naplňuje člověka (Kurz .., 2012, web).

Do neformálního vzdělávání můžeme zařadit i speciálně výchovné aktivity. Do této skupiny patří například:

- sociálně právní poradenství – např. výcvikový program pro nezaměstnané poskytuje návod jakým způsobem si najít práci
- terapeutické programy – zejména sociální výcvik, psychoterapie, arteterapie, pohybová arteterapie
- trénink zvládnání vlastní agresivity

Výchovné aktivity probíhají ve všech odděleních věznic. Největší uplatnění mají zejména oddělení, které se specializují na výkon trestu odsouzených s duševními poruchami, jako jsou:

- poruchy chování
- poruchy osobnosti a chování způsobené užíváním psychotropních látek
- mentální retardace ve vazebních věznicích a věznicích.

Hlavním úkolem neformálního vzdělávání je omezovat a snižovat nebezpečnost a pravděpodobnost recidivy u rizikových pachatelů trestné činnosti a přispívat ke zvyšování ochrany společnosti po jejich návratu do občanského života. Cílem je pak vytvořit takový systém zacházení s odsouzenými, který působí směrem ke snižování rizika páčání trestné činnosti a nabízí jim možnost změnit své chování a motivovat je k nápravě.

Dále se odsouzení mohou zdokonalovat v zájmových činnostech. Tyto činnosti jsou obvykle sportovního či kulturního charakteru, obsahují formy individuální, ale i skupinové zájmové činnosti. Tyto aktivity jsou organizované a vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, kteří rozvíjejí u odsouzených schopnosti i sociální dovednosti.

6 Praktická část-vzdělávání odsouzených ve věznici Kuřim

Jak bylo řečeno v teoretické části, každý odsouzený ve výkonu trestu má právo na vzdělání. Možnost zvýšit si vzdělávání nabízí také školící středisko ve věznici Kuřim.

Věznice se nachází v Jihomoravském kraji, zhruba 15km od Brna. Kromě doživotních trestů je to věznice pro všechny typy odsouzených. Jako jediná v republice je zaměřená na sexuální delikventy. Celková ubytovací kapacita věznice činí 464 míst. Ředitelkou věznice je od roku 2003 plk. PhDr. Zuzana Kalivodová, pod jejím vedením vzniklo v roce 2014 ve věznici Kuřim školící středisko, které připravuje odsouzené na získání kvalifikaci v oboru práce ve stravování.

6.1 Podmínky pro vzdělávání odsouzených

Odsouzený, který má zájem o získání výučního listu nebo maturitního vysvědčení, musí podat žádost o vzdělávání svému vychovateli, který ji předá vedení věznice. Po té si odsouzený vybere obor, ve kterém by chtěl získat vzdělání. Nabídka vzdělání je vždy vyvěšena ve společných prostorách ubytoven věznice. Pokud si žadatel vybere studium, které jeho věznice nenabízí, je právem odsouzeného být převezen do věznice s nabídkou vybraného studia. Musí však projít přijímacím řízením. Po přijetí ke studiu se odsouzený pravidelně vzdělává ve třídách umístěných ve věznici.

Další možností k získání odborného vzdělání, nabízí odsouzeným k výkonu trestu odborná učiliště s nedostatkem žáků. Věznice mají smlouvy s učilišti, které umožňují získat odsouzeným odborné vzdělání v době, kdy se daná střední škola potýká s nedostatkem žáků a nenaplní stav tříd. V praxi to probíhá způsobem, že učitelé z daného učiliště (po dohodě s ředitelem věznice) dochází pravidelně do věznice a zde vyučují odsouzené. Tím si škola naplní třídy a také rozšíří nabídku vzdělání pro odsouzené. Takovou smlouvu mají mezi sebou například věznice Kuřim se Střední školou polytechnickou v Brně na ulici Jílová. Odsouzení získají stejný výuční list, jako každý ze žáků školy. Musí ukončit vzdělání závěrečnou zkouškou.

Pokud odsouzený nemá dostatečné schopnosti ke zvládnutí učiva střední školy, nabízí se mu možnost získat alespoň certifikát za zjednodušenou verzi studia, kdy se naučí alespoň některou z činností vybraného oboru. Např. pokud má odsouzený zájem si osvojit manuální dovednosti v oboru řezník, ale nemá dostatečné schopnosti k tomu, aby řádně ukončil studium, škola mu nabídne dílčí studium. Naučí se například bezchybně porcovat maso, za což získá certifikát. Díky takovému certifikátu se mu rozšíří pole kvalifikace, čímž se mu může rozšířit nabídka práce po ukončení výkonu trestu.

Každý studující odsouzený má stejné postavení jako pracující odsouzený. Během svého studia pobírá odsouzený jídelní přídatky a neplatí náklady výkonu trestu. V tomto je rozdíl s pracujícími, kteří si musí náklady trestu hradit.

Běžný studijní týden u odsouzeného probíhá podobně jako u standardních žáků. Výuka začíná v 7. nebo v 8. hodin ráno a obvykle končí ve 13. hodin. Střídá se den teorie a den praxe. Vyučovací hodina trvá stejně jako v běžných školách, tedy 45 minut a přestávky jsou dlouhé 10 minut. Veškeré školní pomůcky se také shodují s běžnou střední školou, poskytuje je věznice.

Obr. 1 Praktická zkouška odsouzených
Zdroj: archiv vs-cr.cz/věznice Kuřim

Obvykle věznice ubytovává studující odsouzené do stejného pokoje. Tak je nemohou při studiu vyrušovat nestudující spoluvězni a studenti mají vytvořené podmínky k řádnému studiu. Po ukončení vyučování nemají odsouzení studenti

volno, ale týkají se jich veškeré povinnosti, jaké mají všichni obyvatelé věznice. Pokud odsouzený nedodrží pravidla stanovené střediskem, je ze studia vyloučen.

Po splnění činností mají osobní volno, ve kterém se mohou věnovat studiu až do doby večere, která začíná od 16 hodin. Ke studiu nemají odsouzení možnost využití internetu, mobilních telefonů. Veškeré informace musí vyhledávat z knih.

Během dne, kdy se odsouzení věnují různým činnostem, na ně dohlíží kromě dozorců, především vychovatel. Ten jim může pomáhat při studiu, rozhoduje o veškerém jejich volnu a rozděluje činnosti, které musí splnit. Vychovatel může také odsouzené odměnit za vzorné chování, studium, plnění povinností nad rámec. Odměnou může být například tzv. nadstandartní návštěva. Ta probíhá v soukromí, bez rušení ostatních odsouzených a jejich návštěv a bez dohledu dozorců. Takové návštěvy probíhají ve speciální místnosti a mohou trvat až 3 hodiny.

6.2 Vzdělávací středisko věznice Kuřim

Obsahem této kapitoly je snaha o ucelený pohled na vzdělávací středisko ve věznici Kuřim. Školící středisko bylo vytvořeno na základě projektu, který byl vytvořen vedením věznice, který byl podstoupen generálnímu ředitelství vězeňské služby v Praze ke schválení. Schválený projekt byl zařazen jako součást Středního odborného učiliště a odborného učiliště Vězeňské služby České republiky. Toto učiliště se zabývá vzděláváním odsouzených a skládá se z poboček, které se nacházejí v různých věznicích na území České republiky. Učiliště bylo zřízeno ministerstvem spravedlnosti, proto má možnost vydávat celostátně platná vysvědčení a výuční listy, ze kterých ovšem není patrné, že byly vydány ve věznici. Školící středisko v Kuřimi tedy spadá pod vedení Středního učiliště vězeňské služby a nachází se v prostorách věznice Kuřim.

Součástí školícího střediska jsou kromě dvou učeben i cvičná kuchyň a počítačová učebna (bez možnosti internetu). Výuka TV probíhá ve společných prostorách věznice. Z tohoto důvodu dochází k přesunu jiných odsouzených, aby uvolnili místo pro studující.

Na finanční stránce zavedení a provozu školícího střediska, se podílí jak věznice, tak Střední odborné učiliště vězeňské služby. Věznice hradí především pobyt, stravu odsouzených a základní vybavení. Učiliště hradí učitele, materiální a studijní pomůcky.

Studenti jsou do školícího střediska přijímáni na základě všeobecného testu, který je přizpůsoben žákům z řad odsouzených. O přijetí přihlášených vězňů rozhodují specialisté, vychovatelé a také přijímací test všeobecných znalostí.

Ke studiu mohou nastoupit pouze ti uchazeči, kteří kromě splnění přijímacího testu, splňují i podmínky délky trestu odnětím svobody, která musí být taková, aby odsouzený stihl dokončit studium, než bude propuštěn na svobodu. Další podmínka je, že odsouzený nesmí mít poruchu osobnosti, například sociopati, agresoři, apod. nejsou zařazeni ke studiu v tom to oboru z bezpečnostních důvodů, neboť tito odsouzení mají problémy se sebeovládáním, sebekontrolou, autoritami a stávají se pro ostatní nebezpečnými.

Ke studiu oboru práce ve stravování bylo pro rok 2016/2017 přijato 18 uchazečů. Ti budou po dobu tří let získávat kvalifikaci v oboru práce ve stravování, pod vedením tří pedagogů. Vzdělávání bylo určeno pro muže s dokončeným základním vzděláním. Odsouzení museli být zařazeni v režimu ostrahy. Delší časový odstup od ukončení předcházející školy není překážkou k přijetí ke studiu. Výuku provádí pedagog ŠVS věznice Kuřim (ŠVP 65-51-E/02 , 2013).

Ve školícím středisku jsou zaměstnáni pouze tři pedagogičtí pracovníci, kteří se věnují 18 přijatým žákům. Z toho jeden pracovník je na výuku praxe. S tím souvisí i materiální podmínky školy, kdy je učebna vybavena pouze pro 18 žáků a informační učebna pouze pro deset žáků. Prostory pro praxi nutili vytvořit při praxi skupinky, které se střídají. Ve vězeňské škole spolupracují pouze tři učitelé, což jim umožňuje navzájem spolupracovat a vycházet z potřeb žáků. Pedagogičtí pracovníci, na rozdíl od svých kolegů na běžných školách, musí být odolnější proti stresu, musí umět reagovat na vzniklé situace během vyučování. Jejich práce se liší i proto, že obvykle již jednají s dospělými, ale také často nepřilíš nadanými žáky. Ve třídě se neobjevují talentovaní žáci, kteří by třídu vedli k lepším výsledkům, proto musí učitelé na této škole žáky více motivovat a vědět, jaké metody ve vyučování používat, aby žáci dané učivo zvládli a byli schopní ho nejen pochopit, ale i použít v praxi. Také se musí více věnovat jejich osobnostnímu vývoji, kdy je zapotřebí je naučit zvládnout znovu začlenění do společnosti po ukončení výkonu trestu.

6.2.1 Cíle školícího střediska Kuřim-studium

ŠVP (viz níže) si stanovuje jako hlavní cíl studia všeobecné vzdělávání, snížení negativního dopadu na intelekt odsouzeného a vzděláváním připravit odsouzeného do života za zdmi věznice (ŠVP 65-51-E/02, 2014).

Skladba jednotlivých předmětů a jejich výuka by měla vést k tomu, aby odsouzení chápali, že pravidla ve věznici nejsou obecnou normou a že vzdělání a rozhled jim umožní lepší zařazení do společnosti po výkonu trestu (Kurz celoživotního vzdělávání).

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolvent ve svém uplatnění:

- dodržoval zásady kultury jazykového projevu a běžných forem komunikace, ovládal základní typy mluvených i psaných projevů srozumitelně, souvisle a jazykově správně formuloval své myšlenky a názory
- chápal význam vzdělávání a sebevzdělávání, dbal na dodržování zákonů a pravidel chování, uvědomoval si svou národní, regionální a evropskou identitu, svá práva, respektoval práva a osobnost druhých lidí, vystupoval proti nesnášenlivosti, xenofobii a diskriminaci
- měl základní znalosti o fungování demokratické společnosti a o evropské integraci a dovednosti potřebné k aktivnímu občanskému životu
- získal všeobecný, společenský, kulturní a politický rozhled
- měl aktivní přístup k životu
- respektoval lidská práva, dodržoval zákony a jednal v souladu s morálními principy
- vytvářel a udržoval kvalitní partnerské vztahy a upevňoval mezilidské vztahy
- uvědomoval si odpovědnost za vlastní život a ctil život jiných jako nejvyšší hodnotu

6.2.2 Srovnání ŠVP školícího střediska Kuřim s ŠVP běžné SOŠ stejného oboru

Rámcově vzdělávací program v oboru práce ve stravování, je závazný pro všechny učiliště tohoto typu i pro školící středisko věznice Kuřim. Na základě rámcově vzdělávacího programu si každá škola vytvoří vlastní školní vzdělávací program, o který se dále opírá při vzdělávání svých žáků. ŠVP ve věznici vešel v platnost prvním dnem zahájení studia odsouzených, tedy 1.9.2014. Školní program pro odsouzené ve věznici Kuřim nese název Školní vzdělávací program 64-51-E/02 Práce ve stravování.

Již na první stránce lze sledovat rozdíl v ŠVP oproti ŠVP běžných středních škol. Největší rozdíl je v typu studia. V běžných školách je studium denní a žák školy navštěvuje dva roky, kdy po absolvování získá středoškolské vzdělání s výučním listem. U odsouzených se forma studia považuje za večerní, i když její praxe odpovídá studiu dennímu, délka trvání je dva roky a studující odsouzený získá stejné vzdělání, jako běžný student.

Klíčové pro uplatnění absolventa, jsou jeho odborné kompetence. V ŠVP 65-51-E/02, které absolvent musí zvládnout, tyto kompetence začínají u bezpečnosti práce, přes zvládnutí nejjednodušších pokrmů a pokračují až po legislativu v hygienické oblasti. Tato kapitola kompetencí popisuje, že absolvent zná své pracovní schopnosti, dovednosti, ale také dokáže být ve správné pozici zaměstnance, umí se slušně vyjadřovat a stejně tak komunikovat s ostatními, respektovat lidská práva a vážit si lidského života. Do kompetencí je zahrnuto i to, že absolvent zvládá vytvářet mezilidské vztahy, dokáže řešit běžné problémy, se kterými se v životě setká.

Ve třetí kapitole školního vzdělávacího programu je obsaženo studium z hlediska přijímacího řízení a cílů. Přijímací řízení je shodné s přijímacím řízením na běžných SOŠ. Jediný rozdíl je v počtu přihlášených a přijatých žáků. V této části programu chybí odstavec o povinnosti pravidelné docházky ke studiu, což je zcela pochopitelné, když se mluví o odsouzených k výkonu trestu, kteří jsou do školícího střediska pravidelně odváděni dozorci. Cíle učebního oboru se neliší od běžných škol.

Do všeobecně vzdělávacích předmětů jsou zařazeny český jazyk, literatura, občanská nauka, matematika a informatika.

Do odborných předmětů jsou zařazeny stroje, zařízení, potraviny, výživa, technologie, stolničení, cvičení z ekonomiky, odborný výcvik. Všechny předměty

jsou potřebné pro pracovní pozici pracovníka ve stravování. Bez vědomostí těchto předmětů nelze danou práci vykonávat. Předměty se shodují se studijními předměty v běžných středních školách. Ve studiu odsouzených chybí studium cizího jazyka.

V jazykovém vzdělání je uváděna základní potřeba vzdělání jako rozvoj komunikativních dovedností žáka a kultivovanému vyjadřování, včetně rozvoje sociálních kompetencí.

Společenskovědní a ekonomické vzdělávání je zahrnuto v předmětech občanská nauka, cvičení z ekonomiky a doplňuje se i v dalších předmětech. Tyto předměty předávají vědomosti z oblasti společenské, jak se mají žáci orientovat ve společnosti, naučí je zvládat běžný život v rámci společenských a zákonných norem. Kromě tohoto chování je naučí i orientovat se v prostředí tržní ekonomiky. Tyto cíle jsou stanovené i ve studijních cílech ostatních běžných škol. Tyto společenskovědní cíle ve studiu jsou velmi podstatné a měly by být vyučovány nejen teoreticky, ale u odsouzených by se měly zařadit i hodiny praktické

Podobná myšlenka je zakotvena i v preventivním programu patologických jevů, který je do školního vzdělávacího programu zařazen. Tento program klade důraz především na správný osobnostní i sociální rozvoj. Jde o práci se třídou jako s kolektivem, o správnou motivaci žáků, správnou volbu didaktických metod. Zde je velký rozdíl při práci běžných studentů a práci s odsouzenými. Především zde hrozí riziko vzájemných konfliktů, které na rozdíl od běžných konfliktů středoškolských žáků může přinést vážné následky, ať už nějaká zranění žáků navzájem, tak napadení učitele. Proto pedagogové vyučující v těchto třídách, tedy mezi odsouzenými, musí umět volit správné metody, jak s nimi pracovat, aby konflikty nejen byly minimalizovány, ale hlavně, aby k nim nedocházelo vůbec.

Preventivní program uvádí i spolupráci s jinými odborníky. Tato spolupráce je vhodná zejména v této motivační oblasti, například s ředitelkou věznice, ale především s vychovateli, pod které jednotliví odsouzení patří. Tito vychovatelé mohou na doporučení pedagoga udělovat nejen tresty, ve formě záznamů o odsouzeném, ale i pochvaly, jako je například nestandardní návštěva, což je návštěva, která odsouzenému umožňuje setkat se s rodinou déle, než povolují standardní návštěvy a v soukromém prostředí. Tato spolupráce tedy může pomáhat ke zkvalitnění výuky, ale i k jednodušší práci na rozvoji sociální i osobnostní stránky odsouzených, tedy žáků.

Matematické vzdělání se ve školním vzdělávacím programu pro odsouzené příliš neliší od vzdělání na běžných školách.

Pro získání kompletní přípravy na budoucí povolání je zapotřebí, aby se žáci naučili v dnešní době již potřebné informační technologii. Proto je tato gramotnost zavedena i do studia odsouzených.

Organizace výuky dle školního vzdělávacího programu probíhá jako prolínání teorie a praxe, kdy se střídá teoretická výuka s výukou praktickou – tedy v případě oboru kuchař číšník v prostorách cvičné kuchyně a jídelny.

Tento způsob výuky se liší od běžných škol svojí organizací, kdy odborné školy mají obvykle týden teorie a týden praxe, kdežto v této škole se střídá teorie a praxe v jednom týdnu.

Do praxe je zařazeno i školení o bezpečnosti práce, se kterým jsou žáci seznámeni již na začátku školního roku.

Obsahem vstupního školení jsou mimo jiné tyto předpisy a normy:

- Seznámení s dislokací objektů a umístěním lékárníček první pomoci,
- vyhláška č. 64/2005 Sb. o evidenci úrazů dětí, žáků i studentů,
- nařízení vlády č. 361/2007, kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci,
- nařízení vlády č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů,
- zákoník práce,
- proškolení z poskytování první pomoci,
- v odborném výcviku dále předchází každému novému tématu proškolení z BOZP. Žáci jsou prokazatelně seznamováni s návody k obsluze jednotlivých strojů a zařízení a s místními provozně bezpečnostními předpisy,
- je podrobně stanoven systém vykonávání dozoru nad žáky při teoretickém i praktickém vyučování

(ŠVP 65-51-E/02, 2014, s.13).

Ve školním vzdělávacím programu je zařazen i popis hodnocení. Ten se řídí § 69 školského zákona č. 561/2004 Sb. a §3 a 4 vyhlášky MŠMT č. 13/2005 Sb. o středním vzdělávání v platném znění (ŠVP65-51-E/02, 2014, s.14).

Kritéria hodnocení jsou dána klíčovými kompetencemi a vnitřním řádem školy. Hodnocení se neliší od běžných středních škol, kdy je škála od známky výborná po nedostatečnou. Znamky se získávají běžným diagnostikováním ve výuce za pomocí ústního zkoušení, písemného zkoušení, testů a zkoušení v praxi.

Kromě hodnocení vědomostí a dovedností se během školního roku vytváří i sebehodnocení. Jde zejména o to, aby každý žák byl schopen zhodnotit vlastní výsledky, dokázal popsat, jestli se zlepšil nebo zhoršil ve školním výkonu. Při jeho

tvorbě každý žák posiluje svoje sebevědomí i sebedůvěru, umí se sám zkritizovat či pochválit. Sebehodnocení je také zpětnou vazbou pro učitele.

Celé vzdělávání v tomto oboru je ukončeno závěrečnou zkouškou. Obsah a organizace závěrečných zkoušek se řídí platnými předpisy. Při závěrečných zkouškách je používáno jednotné zadání závěrečných zkoušek NÚOV. Závěrečná zkouška se skládá z písemné, praktické a ústní části (ŠVP 65-51-E/02, 2014, s.16).

Na rozdíl od běžných odborných škol, tato škola má zaneseno ve školním vzdělávacím programu, že žák má před závěrečnou zkouškou 4 dny volna. Běžná doba volna v běžných středních školách je vždy nejméně 7 dnů. Po uplynutí doby volna žák absoluuje závěrečné zkoušky, pokud je hodnocen nejhůře dostatečnou, končí své studium a získává výuční list. Jakmile úspěšně složí zkoušky, přestává být druhý den po zkouškách žákem školy.

Ve školním vzdělávacím programu nesmí být opomenuta práce či integrace žáků se specifickými vzdělávacími potřebami. Tyto potřeby upravuje vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (ŠVP65-51-e/02, 2014, s.16)

Na rozdíl od běžných škol musí vězeňská střední škola vycházet ze svých tísnivých možností. Nemá tolik prostředků na speciální pomůcky a potřeby pro žáky se speciálními potřebami a proto musí tyto žáky rozlišit již při přijímacím řízení. Vedení školy předem musí stanovit, jaké podmínky jsou schopni zajistit pro integraci takových žáků. Vězeňská škola je schopna zajistit studium pro žáky s lehčím a středním zdravotním postižením. Vzhledem k prostorovým i finančním podmínkám věznice není větší integrace možná.

Škola pamatuje ve svém vzdělávacím programu i na menšiny, které mají problémy s jazykovou bariérou. Proto zahrnuje do programu doučování českého jazyka pro menšinové žáky a zajistila jim individuální přístup. Vzhledem k obsazenosti českých věznic romskou menšinou, je zapotřebí, aby škola opravdu byla schopná pokrýt doučování českého jazyka pro žáky menšin.

ŠVP obsahuje průřezová témata. Cílem průřezových témat do vzdělávacího programu školy je vést žáky:

- k zodpovědnosti za vlastní názory
- ke schopnosti přímé úvahy o svých existenčních otázkách,
- ke kritické tolerantnosti odolávající myšlenkové manipulaci (včetně médií),
- ke schopnosti komunikovat a hledat kompromis,
- ke správnému hodnocení rovnováhy materiálních a duchovních hodnot,
- k ochraně životního prostředí

(ŠVP 65-51-e/02,2014,s.21)

Na rozdíl od jiných středních škol, kde průřezová témata tvoří mezipředmětové vazby všech vyučovacích předmětů, na vězeňské škole se průřezová témata týkají především předmětů: občanská nauka, cvičení z ekonomiky a odborných předmětů. Žák se převážně v těchto předmětech učí, jak zvládat život mimo vězeňské zdi, učí se měnit svoji osobnost a zdokonalovat své schopnosti a dovednosti, které by měl využít po ukončení výkonu trestu. Nejdůležitější je tedy pro žáka zvládnout především začlenění se do společnosti, zvládat dodržení sociálních a právních norem. To nedokáže, pokud se to znovu nenaučí a také nebude mít možnost vlastního výdělků a tedy schopnosti žít životem běžného člověka.

6.2.3 Všeobecné předměty - výsledky vzdělávání

UČEBNÍ PLÁN

Tab. 2 Učební plán
Zdroj: (ŠVP 65-51-E/02 ,2014,s.18)

Kategorie a názvy vyučovacích předmětů	Počet týdenních vyučovacích hodin celkem				
	1. ročník	2. ročník	celkem	Celkem za studium	skupiny
A. Povinné vyučovací předměty					
Jazykové vzdělávání – český jazyk	1	1	2	68	1
Občanská nauka	1	1	2	68	1
Matematika – hospodářské výpočty	1	1	2	68	1
Informatika	-	2	2	64	2
Potraviny a výživa	1	1	2	68	1
Stroje a zařízení	1	-	1	36	1
Stolničení	1	1	2	68	1
Odborný výcvik	12	11	23	784	2
Celkem	18	18	36		
B. Nepovinné vyučovací předměty					
Cvičení z ekonomiky	1		1	36	1
Praktické cvičení	5	5	10	680	2

Jazykové vzdělávání – český jazyk

Vyučuje se tři hodiny týdně. Výuka se soustřeďuje především na osvojení a prohloubení vyjadřovacích a komunikačních schopností. Studenti se postupně učí ovládat český jazyk jak v mluvené, tak v písemné formě. Procvičují především správnou komunikaci. Učí se komunikovat v různých situacích, aby zvládali komunikaci dle spisovné češtiny. V písemném projevu se procvičuje především správnost psaného textu a to zejména správné složení vět, souvětí, členění odstavců a zejména správné použití měkkého a tvrdého i.

Kromě komunikačních dovedností se český jazyk zaměřuje také na zkrácený přehled nejznámějších českých a zahraničních autorů.

Biologie

Má dvouhodinovou dotaci. Učební osnovy biologie se soustředí především na správné termíny z oblasti biologie člověka, savců, Země a vesmíru. Student by si měl odnést především vědomosti o těle člověka, měl by chápat různé děje a pochody, které se v lidském těle odehrávají. Látka začíná od buňky a končí reprodukcí. Z oblasti savců se látka soustředí především na rozdíl mezi vejcorodými a živorodými, původem savců a hlavní skupiny savců.

Z oblasti vesmíru by měl student znát základní pojmy o Zemi, Slunci a Sluneční soustavě.

Zeměpis

Zeměpis má tříhodinovou dotaci. Základem je, aby se studenti orientovali v současném světě, v problémech lidstva. Opírá obor geografie, ze kterého vychází. Látka se soustředí především na přírodní, společenské, hospodářské, politické a kulturní poměry v regionu České republiky, Evropy, ale i ostatních světadílů.

Základním cílem předmětu je orientace a pochopení územních rozdílů, zvláštností, jedinečností jednotlivých geografických celků, ale i procesů. Učení je prováděno učením orientace na mapě světa, Evropy a České republiky. Kromě práce s mapami a atlasem se studenti naučí pracovat s jednotlivými zeměpisnými publikacemi. Pro výuku je zvolena především metoda výkladu, skupinové práce, práce s mapou, atlasy a samostatné referáty. Z tematických celků se soustředí výuka zeměpisu především na přírodní poměry České republiky a obyvatelstvo a sídla Čes-

ké republiky, kdy hlavním cílem je naučit žáky především základní informace o České republice, aby znali nejnámější fyzickogeografické pojmy spadající na území České republiky, orientovali se v hospodářských poměrech a obyvatelstvu České republiky. V zeměpise je tedy kladen velký důraz na látku týkající se České republiky.

Základy společenských věd

Tento předmět má sedmihodinovou dotaci, což je velký rozdíl oproti běžnému středoškolskému vzdělávání. Zaměřuje se především na získání vědomostí, ale i dovedností v oblasti sociologie, práva, náboženství, mezinárodních vztahů, filozofie, etiky.

Cílem je připravit frekventanta na aktivní občanský život po ukončení výkonu trestu, aby zvládl bez problémů život ve společnosti. Cílem je, aby realisticky vnímal skutečnost a orientoval se ve společenských jevech každodenního života. Každý frekventant by měl porozumět základním pojmům, měl by umět využít vlastních společenskovědních vědomostí a dovedností nejen v praktickém životě, ale i ve styku s ostatními lidmi, různými institucemi. Důležité je, aby byl schopen jednat při řešení svých problémů právního a sociálního charakteru. Měl by být chopen rozvíjet svůj hodnotový systém na základě svého politického a filozoficky-etického rozhodování. Při výuce se používají především metody výkladu, vysvětlování, diskuze, asertivní komunikace, vyhledávání informací.

Mezi tematické celky patří především politologie, která se soustředí na znalost a porozumění termínů Ústava, stát, člověk jako občan, demokracie, mezinárodní integrace a Evropská unie.

Druhým tematickým celkem je právo, ze kterého se látka soustředí především na právní normy, ústavní právo, rodinné právo, pracovní právo, obchodní právo, občanské právo, živnostenské právo a lidská práva a svobody.

Třetím tematickým celkem je sociologie, která se zaměřuje na socializaci a společenské skupiny.

Čtvrtý tematický celek je ekonomika, ve které se učí pojmy trhy, banky, zahraniční obchod, daně, poplatky a osobní finance.

Pátým celkem je etika, která se soustředí především na pojmy morálka, mravnost, svoboda a svědomí.

Ostatní celky jsou filozofie, náboženství a dějiny Československa a České republiky, všechny tyto celky se probírají okrajově a uvádějí frekventanta do problematiky pouze okrajově.

Z výše psaného je patrné, že celé studium je zaměřené na celkovou nápravu vězňů, učení je pojmem a dovednostem, které si neosvojili během základní školní docházky či během dalšího života. Studium se opravdu soustředí na témata, která naučí odsouzené, jak lépe se začlenit do společnosti a vést kvalitní společenský život a celkově umět žít podle společenských i právních norem, aby nedocházelo k další recidivě trestné činnosti.

Základy ekologie

Tento předmět má pouze hodinovou dotaci, látka se soustředí na poskytování vědomostí a dovedností z oblasti biologie a ekologie. Soustředí se především na vysvětlení, jak zkoumat přírodu, zaznamenávat, zpracovávat a vyhodnocovat získané údaje. Porozumět základním ekologickým souvislostem a postavení člověka v přírodě a zdůrazňuje nezbytnost udržitelného rozvoje. Seznámí frekventanty s mechanismy působení člověka na ekosystémy živé a neživé složky životního prostředí.

Hlavním cílem je, aby se frekventant v civilním světě zapojil do ochrany životního prostředí a osvojil si ekologické postupy šetrné k životnímu prostředí.

Při výuce se používají především vyučovací metody: výklad, řízený rozhovor, samostatná práce, skupinová práce, dialog a pozorování.

Předmět obsahuje čtyři tematické celky: základy ekologie, která se soustředí především na ekologické pojmy, ekosystémy a biosféru. Další celek je člověk soustředící se především na vývoj člověka, člověk a prostředí, nemoci, ochrana zdraví a lidská populace a prostředí.

Předposledním celkem je životní prostředí zabývající se především vlivem lidských činností na biosféru, negativní vlivy na prostředí. Posledním celkem je péče o životní prostředí zabývající se především ochranou přírody, hospodaření s odpady, instituce a organizace v péči o životní prostředí.

Dějepis

Dějepis má tříhodinovou dotaci. Těžištěm výuky je pochopení toho, jak je minulost včleněna do kulturního, sociálního i politického prostředí dneška a jak může působit v budoucnosti, především seznámením nejdůležitějších světových a zejména českých dějin. Cílem je především připravit frekventanty, aby dokázali nalézt vazby a vztahy mezi historickými fakty, umožnit jim pocítit hrdost nad tradicemi našich předků. A především brát si ponaučení z historických událostí.

Při výuce se používají především vyučovací metody výkladu, samostatné práce s textem, řízený dialog, práce se zdroji informací, práce s mapou a sledování au-

diovizuálních materiálů. Tematických celků je pět. Látka začíná pravěkem, který seznamuje především s pojmy antropogeneze a periodizací pravěkých dějin.

Starověk se zabývá především nejznámějšími a nejdůležitějšími státy starověku jako je Čína, Řecko, Řím, Egypt, Indie. Tematický celek středověk se zabývá především vysvětlením nejdůležitějších historických událostí, jako jsou Francká říše, Byzantská říše. Dále pak vysvětluje pojmy křesťanství, feudalismus, kacířské hnutí, Svatá říše římská národa německého, Český stát za vlády Lucemburků a husitství. Raný novověk se zabývá pojmy renesance, třicetiletá válka a zámořské objevy. A především Česko Uherským soustátím. Poslední celek novověk vysvětluje témata osvícenství, Napoleonské války a především boje jednotlivých národů za samostatnost. Důraz se pak klade na Habsburskou monarchii.

Tělesná výchova

Tělesná výchova má dvouhodinové dotace a především vede k utváření hygienických a zdravotních návyků, k prevenci úrazů a odmítání návykových látek. Rozvíjí pohybové schopnosti a dovednosti a to formou teoretické výuky i praktickou přípravou a nácvikem vybraných sportovních disciplín. Hlavním cílem je dosažení optimální úrovně tělesné, duševní a sociální zdatnosti a naučit začleňovat pohybové aktivity do denního režimu. Tělesná výchova je prováděna ve specifických podmínkách věznice, kdy důraz je kladen na bezpečí a dodržování hygienických návyků. Tematické celky jako jsou bezpečnost a hygiena cvičení, kde se výuka soustředí na pomoc při úrazech, správné dýchání a první pomoc. Dále se pak frekventanti učí míčové hry a atletiku, které jsou doplňované posilováním.

7 Diskuze

Bakalářská práce se zabývá tématem vzdělávání odsouzených v českých věznicích. Toto téma je zpracováno již v několika bakalářských či diplomových pracích, ale pohled na něho se vždy liší. V práci jsem využíval literaturu, která byla dostupná, ale hledala se velice obtížně. Bohužel ke vzdělávání odsouzených se mnoho literatury nevztahuje, na rozdíl od vzdělávání dospělých, zde však nemůžeme posuzovat věk, ale životní situaci a výši dosavadního vzdělání vězňů. Literatura se obvykle zabývá odsouzenými z hlediska jejich trestných činů, ale vzdělávání je opomíjeno. Dokazují to i jiné bakalářské práce, které pracují se stejnými odbornými texty. Ve své práci jsem využil méně odborných publikací. Potřebné informace jsem spíše našel na hlavních internetových stránkách vězeňské služby. Tyto stránky jsou zdrojem krátkých článků, které umožňují získat jak potřebné informace k jednotlivým částem vzdělávání odsouzených, tak ale i potřebné statistické údaje.

Dalšími důležitými dokumenty pro tvorbu moji práce byly školní vzdělávací programy učilišť, ať už vytvořený školní vzdělávací program pro věznicu Kuřim, tak i dva programy z běžných středních škol, které ovšem všechny vychází ze stejného rámcově vzdělávacího programu.

V praktické části se úvodní informace získávali velice těžko, protože písemného materiálu je nedostatek, šlo pouze o kusé informace od paní ředitelky věznice a jejich krátkých dokumentů, které mi zapůjčila.

V kapitole o životě studujících odsouzených jsem nepoužil žádnou odbornou literaturu, ale vycházel jsem z vlastních zkušeností, tedy z odborné praxe. Jako zaměstnanec věznice jsem byl ve styku se studujícími odsouzenými a proto mám velký přehled o jejich životě za mřížemi i studiu. Přicházím do styku i s vyučujícími, se kterými jsem vedl rozhovory, které mne uvedli do problému studia odsouzených. Jednotlivé rozhovory s vyučujícími, ale i dotazníky pro odsouzené byli v moji první práci pro komisi nezajímavé a proto jsem je již v této práci neuváděl.

8 Doporučení pro pedagogickou praxi

Pro pedagogickou praxi bych doporučil, aby se vzdělávání odsouzených uskutečňovalo v jiné rovině. Odsouzení využívají studium především k tomu, aby mohli být podmíněčně propuštěni, anebo z důvodu úlev, které jim studiem ve vězení plynou. Vzhledem k mé praxi v zaměstnání ve věznici, kdy se nám velmi často vrací bývalí odsouzení, najde se mezi nimi velká řada, která stejně pracovat nehodlá, i když daný obor vystuduje. Z tohoto důvodu by si odsouzení studium měli zasloužit a měli by v něm pracovat tvrdě, aby sami došli k názoru, jak je důležité mít zkušenosti v nějakém oboru, který jim umožní lepší život a život bez trestných činů.

Doporučuji:

- nezjednodušovat odsouzeným studium
- studium za zásluhu, nikoliv zásluhy za studium
- motivovat odsouzené ke studiu jistotou lepší resocializace
- vytvořit větší výběr oborů, které v praxi zaručí získání zaměstnání i s rejstříkem trestů
- studovat by měli jen ti, kteří v trestu pracují, nebo alespoň mají zájem o práci
- odsouzení studenti by měli slušně vystupovat během výuky
- tresty za porušení jakéhokoliv bodu slušného chování, včetně možnosti ztráty studia za porušení pravidel
- v běžných školách zavést metodu prevence možnosti ztráty svobody za trestné činy, aby se tak velké množství mladých lidí nedostávalo do vězení za drogy, krádeže a další

9 Závěr

Bakalářská práce se zabývá popisem odsouzených v českých věznicích a bližším studiem vzdělávání odsouzených ve věznici Kuřim.

V teoretické části jsem popsal především, proč je důležité, aby bylo odsouzeným umožněno vzdělávání při odpykávání trestu odnětím svobody. Za použití odborných textů a zákonů jsem naplnil cíle teoretické části a vytvořil jednotný obraz vzdělávání odsouzených v českých věznicích. Popsal jsem, kdy vznikla myšlenka vzdělávat odsouzené, které zákony ji podporují, jaké druhy vzdělávání se týkají odsouzených, tak aby bylo jasné, jak se vzájemně od sebe liší, které věznice umožňují jednotlivá vzdělávání.

V praktické části aplikuji teoretický popis na vzdělávání odsouzených ve věznici Kuřim. Zejména popisují nově vzniklé školící středisko, kde je možné studovat dvouletý obor práce ve stravování. V práci jsem se zabýval vznikem střediska, aby bylo zřejmé, co vše je pro vznik takového střediska zapotřebí, také jsem obecně popsal život odsouzeného studujícího, aby byla vytvořena představa, jak je odlišné studovat v běžném životě a v životě za mřížemi. Hlavním cílem bylo srovnání ŠVP věznice Kuřim s ŠVP běžných středních škol. Naplnění cíle se mi povedlo především studiem tohoto materiálu a poté vzájemným srovnáním, kdy jsem zjistil několik odlišností. Jednotlivá ŠVP ukazují, že studium se neliší pouze v prostředí, ve kterém studujeme, ale i v praxi, kdy ŠVP pro odsouzené je dosti upraveno pro jejich potřebu a to zejména velkou orientací na předměty a mezipředmětové vazby, které jim umožní získat lepší orientaci ve společnosti, náhled, jak se socializovat lepším způsobem a mít tak lepší život.

Práce přinesla ucelený obraz o vzdělávání odsouzených v českých věznicích, s konkrétním obrazem na vzdělávání odsouzených ve věznici Kuřim. Přínos pro pedagogickou praxi má v tom, že ukazuje, že by bylo vhodné již od základní školy se více zaměřit na vzdělávání jako potřebu a nikoliv nutnost.

Jako další práce bych doporučil vytvoření konkrétního výzkumu v oblasti vzdělávání odsouzených a jeho vliv na recidivu páčání trestných činností. Zda neustálá práce s odsouzenými opravdu přináší dobré výsledky v praxi, a nebo jde pouze o snahu ze strany speciálních pedagogů či psychologů, ale v praxi to zatím nepřináší žádné pozitivní výsledky.

10 Seznam použité literatury

- BAJCURA Lubomír, Sborník referátů z mezinárodní konference, Praha 2004, ISBN 80-239-3645-x
- BAJCURA Lubomír, Práva vězně od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody, Praha 1999, Grada Publishing, ISBN 80-7169-555-6
- BENEŠ Milan, Andragogika, Praha 2000, Grada, ISBN 978-80-247-2580-2
- BERNARD Jan, CHODURA Bohdan, KRATOCHVÍL Roman, Mediace v rámci výkonu trestu odnětí svobody, Praha 2005, ISSN 1213-9297
- BIEDERMANOVÁ, Eva a Michal PETRAS. Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-115-8.
- FISCHER Slavomil, Etopedie v penitenciární praxi, Ústí n. Labem 2006, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, ISBN 80-7044-7227-9
- HÁLA Jaroslav, Úvod do teorie a praxe vězeňství, České Budějovice 2006, Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., ISBN 80-86708-30-6
- HÁLA Jaroslav, HACKOVÁ Zdena, Anketa k problematice zaměstnávání odsouzených, příloha časopisu České vězeňství 11,3,4-9
- INCIARDI James A., Trestní spravedlnost, Praha, 1994, ISBN 80-85605-30-9
- KARABEC Zdeněk, Perspektivy vězeňské služby, 1998, příloha časopisu České vězeňství 1,3,4-5
- KORENKOVÁ, Eva. DLOUHO OČEKÁVANÝ REKVALIFIKAČNÍ KURZ [online]. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo-81/o-nas-1597/vykon-trestu-764/vzdelavani-veznu-967/dlouho-ocekavany-rekvalifikacni-kurz>
- KÝR, Aleš. Historie vězeňský. Vězeňská služba České republiky [online]. [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/historie-104/historie-vezenstvi>
- LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD: jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: 162/1998 Sb.. 16. prosince 1992. Dostupné také z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

- Phdr. MAŘÁDEK Vladimír, Vězeňství, Ostrava 2005, Ostravská univerzita-pedagogická fakulta, ISBN 80-7368-0025-5
- NETÍK Karel, Koncepce rozvoje vězeňství ČR, příloha časopisu české vězeňství 6,1
- NETÍK Karel, Psychologie v Právu, Praha 1997, ISBN: 80-71-7917-76
- PIPEKOVÁ Jarmila, Kapitoly ze speciální pedagogiky, Brno, 2010, ISBN-13:978-80-7315-198-0
- Projekt Socrates Grundtvig 2 EPPLA, Brno, Masarykova univerzita, 2004
- PSOHLAVEC, Rudolf. REKVALIFIKAČNÍ KURZ MONTÉR SUCHÝCH STAVEB [online]. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-kurim-46/informacni-servis-1588/zamestnavani-odsouzenych-761/rekvalifikacni-kurz-monter-suchych-staveb-2189>
- ŘEHÁČEK Michal, KÝR Aleš, GONZA H., Koncepce rozvoje vězeňství v ČR, Praha 1991, Tiskárna VV Praha Pankrác
- SMÉKALOVÁ Petra, Veřejnost o českém vězeňství v r. 1996, České Budějovice, 1997, Diplomová práce na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity
- Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky [online]. , 9-159 [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2013.pdf
- Školní vzdělávací program: KUCHARŤ-ČÍŠNÍK [online]. [cit. 2015-11-15]. Dostupné z: http://www.sosasou-vlasim.cz/wp-content/uploads/2015/06/svp-kuchar_cisnik.pdf
- Školní vzdělávací program: Provoz společného stravování [online]. [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: http://www.soucakovice.cz/_soubory/files/obory/pss_1_9_2010.pdf
- ŠVP, ŠVS Kuřim, Střední odborné učiliště Kuřim, 2014
- 169/1999 Sb. ZÁKON: o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: . 30. června 1999. Dostupné také z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/81/file/%C2%A8Nov%C3%A9%20Sedlo/169.pdf

Přílohy

Přijímací test

1. Největší světadíl je

- a. Afrika
- b. Amerika
- c. Asie

2. Autorem Babičky je:

- a. Božena Němcová
- b. Karolína Světlá
- c. Jaromíra Erbová

3. Parlament v České republice tvoří kdo

.....

4. Kdy probíhala druhá světová válka?

- a. 1938 -1945
- b. 1939-1945
- c. 1940-1945

5. Kdy se rozpadlo Rakousko –Uhersko?

- a. 1918
- b. 1945
- c. 1914

6. Vyjmenujte prezidenty ČR

7. Kolik litrů krve má dospělý člověk?

a. 7 - 10 l

b. 1.5 -3 l

c. 4-5 l

8. Co je vojenský pakt?

a. Unesco

b. OSN

c. Nato

9. První člověk ve vesmíru.....

10. Upálení Jana Husa

a. 6. 7. 1920

b. 6. 7. 1415

c. 6. 7. 1212